

V. évfolyam 9. szám 1994. szeptember HÍRMONDÓ

EGY KÖNYÖRGÉS. ÚJ
Az Oh kleines Kind etc. nótájára

1 Nincs már hova lennem,
kegyelmes Istenem,
Mert körülvett engem
szörnyű veszedelem.
Segedmem,
légy mellettem,
ne hagyj megszégyenednem!

2 Vagy ha azt akarod,
hogy tőrjem ostorod,
Csak rút szégyentől ódd
fejemet, ha bántod,
Halálomot
inkább elhozod,
hogynem rútíts orcámat!

3 Áldj meg vitézséggel,
az jó hírrel, névvel,
Hogy szép tisztességgel
mindent végezzek el,
öltöztess fel
fegyvereddel,
jó ésszel, bátor szívvel!

4 Ne gyalázzon engem
kevély ellenségem,
Te légy, Uram, velem
jótévő Istenem,
Nagy szégyenem
ne viseljem
tovább, s ne hagyj elesnem!

5 Kiért dicsérhessen
lelkem mindenképpen,
Hogy mindenek ellen
megtartottál épen,
Áldott Isten,
hála legyen
neked öröké, Ámen.

"Áldj meg vitézséggel s az jó hírrel névvel,
Hogy szép tisztességgel minden végez-
zek elek el,"

BALASSI ÚTJAIN
időben és térben I. rész

Balassi-év 1994 - így gondoltuk, így terveztük a Balassi Bálint Könyvtárban. Több és más lett. Sokrétű előkészítő munkával megteremtettük a nevéhez fűződő műveltségi vetélkedő, az emlékiállítás, az április 11-i emléknap műsorait, programjait. A nagy érdeklődés miatt elődöntők szerveződtek az őszi versmondó versenyre. Sokan vagyunk részesei a hozzá kapcsolódó eseményeknek.

Műsoraink segítői és résztvevői látogatói könyvtárunknak. Ismerőseink, barátaink, s az együttlétnek újabb és újabb formái születnek. Közös kirándulunk Balassi tájain, a versenyeken ott vagyunk hallgatókként is, tapasztalatokat gyűjtünk és adunk át egymásnak.

Balassi-utunkon, a júniusi emlékiránduláson, melynek során Gácstól a Szepességén át Krakkóig eljutottunk, újragondolhattuk a már ismerős életeseményeket.

Szemünk a táj egy-egy pontján nyugodott, míg a gondolatunk évszázadokat ugrott át a történelem, a művelődéstörténet korszakaiban, történt ez azért, mert kalauzunk, Szakó László füleki tanár úr fáradhatatlanul tette a dolgát: megragadott minden alkalmat, hogy táj és ember, mű és kora közeledési pontjait maradéktalanul ismertesse. Alig hagytuk el Somoskőt, amikor megajándékozott mindannyiunkat - könyvtárunk dolgozóit és barátait - az emlékévé egyik kiadványával. A borítóján a jól ismert Balassi-portré, benne Vojtch Kondrót fordításában néhány Balassi-vers útravalóul, szlovák és magyar nyelven. Balassi életének becses helyszínei utunk főbb állomásai: Zólyom és Ilibbc, Divény és Liptóújrát, de Krakkó is. Születés és végső nyugó-hely; gyermek- és férfikori örömeik és bánkódások, illetve a művelődés fontos színhelyei.

A nemritkán különösen szép természeti környezetben fekvő várak, várkastélyok - magas csúcsok, tiszta vízű folyók, ódon templomok és lakóházak társaságában - méltán várják vissza a már egyszer oda látogatót. Salgótarjánból ritkán vezet az utunk

Gács felé. E történelmi emlékekben és művelődés-, valamint ipartörténeti hagyományokban egyaránt bővelkedő helység vára a fülek-zólyomi utat védte. Első birtokosai a Losonczyak voltak. A vár XVI. századi ura az a nógrádi főispán, majd Temesvár kapitánya, akinek az egyik leánya Losonczy Anna, Balassi Bálint Anna-verseinek műsója. Fülek várának elfoglalása (1553), majd végső pusztulása után a nemesi vármegye gyakran tartotta Gácson a közgyűléseit. Divény a legrégebbi nógrádi végvár. A Losoncról Zólyomba, a bányavárosok felé tartó fontos útvonalat ellenőrizte. A Balassiak a XVI. sz. közepétől az urai. Bálint gyermek- és ifjúkorának - Zólyom és Kékkő mellett - kedves tartózkodási helye. 1570 nyarat és őszt itt tölti apjával a török által megszállt területbe ékelődve. 1575-ben a füleki bégnek sikerült elfoglalnia, s ezzel a vármegye területén levő összes vár török kézre került. 1593 hosszú őszen Bálint még visszafoglalhatta a töröktől Divényt is, Kékkőt is!

A zólyomi várat gyakorta látogatják az észak felé tartó kirándulók. Utak gócpontjában, a Szlatina patak és a Garam összefolyásánál, a Szlovák-érchegeység, a Korponai-, a Selmeci-és a Körmöcbányai-hegység találkozásánál helyezkedik el. Az 1350 táján gótikus stílusban épült négyszögletű vár reneszánsz pártázata a XVI. században készült. Itt született meg október 20-án Balassi Bálint. 1554-et írtak ekkor.

Néhány nappal a látogatásunk előtt helyezték el és avatták fel a vár belső udvarában Kő Pál szobrászművész szlovák és magyar nyelvű felirattal ellátott Balassi-reliefjét, a magyar kormány ajándékát. Koszorút helyeztünk el itt az emlékhelyen. Utunk nemsokára fenyvesek és sziklacsúcsok rengetegében folytatódott, hogy elérjük a Vág 5-15 km széles völgyét, az ún. Liptói-katlant. Történelmi események ebben a csendes hegyországban főként Liptóújrát felé fűződnek.

(Tolnai Gáborné)

KÖZTÜNK ÉLNEK 8.

Unatényi Magdolna nyugdíjas óvónő

- Azon ritka emberek közé tartozol, akik nyugdíjazásuk után is találnak kellő elfoglaltságot saját maguk és mások örömeire. Mik a legfőbb tevékenységeid? Hol tanultad ezeket?

- Pszichológusok véleménye szerint döntő szerepe van a gyermekkorban a személyiség kialakulásában: Nekem boldog gyermekkorom volt, s ezt első-sorban Édesanyámnak köszönhetem. Meséinek tündér-varázsa máig is melegít. (A július 28-án a Lámpás-ban megjelent Misike című mesét is tőle tanultam.) Édesapámtól a népdal szeretetét és az olvasási kedvet örököltem. Nyáron legtöbbször az Ipoly partján a libákat őriztük, s közben kihasználva az adott lehetőséget: agyagoztunk. Első kedvenc hobbymat tehát itt tanultam. Én Kossuth mellészobrát is megmintáztam. Olyan jól sikerült, hogy a tanítóm elkérte és a szobájában őrizte.

Az olvasás korán szenvedélyemmé vált. A hatalmas almafánk ágai közé bújva remekül eltöltöttem az időt.

Első versem tízéves koromban írtam keresztanyám köszöntésére. Szívesen varrogattam a babáimnak, népviseleti ruhákba öltöztettem őket. Nővérem varrónő volt, s látva érdeklődésemet, maga mellé vett tanulónak. Serényen dolgoztam, mindent megtanultam tőle. Ennek sok hasznát veszem mind a mai napig.

- Hogyan lettél óvónő?

- Egy véletlen folytán Nemtibe kerültem, mint képesítés nélküli óvónő. Kajárik Sándorné vezető óvónő megszerettette velem a szakmát, ő lett a példaképem. Tőle sajátítottam el a gyerekekkel való lelkiismeretes, szeretetteljes bánásmódot. Majd Budapesten elvégeztem az óvónőképzőt, s utána a BM óvodájába kerültem. Bemutató foglalkozásokkal bíztak meg, óvodásokat üdültettem a Balatonon. A kolléganőim irigykedtek rám, mert cikk és fotó jelent meg rólam. Csak éppen azt felejtették el, hogy én a gyerekekkel foglalkoztam minden percben, s nem tereferéltem, mint ők. Amikor Salgótarjánba költöztünk, a X. sz. Óvodában Romhányiné Loncikával együtt dolgoztam a cigány-csoportban. Tőle pedig megtanultam a cigánygyerekeket szeretni, a "másságot" tisztelni. Csoportvezető lettem. Bábtanfolyamot végeztem Tóth Iluskánál, van szakkörvezetői igazolványom is. Mind a mai napig kedvenc időtöltésem, amit szívesen adok át unokáimnak és más gyerekeknek, legutóbb itt a könyvtárban tartottam szüniidei foglalkozást.

- Köszönjük szépen. A gyönyörű bábok ki is vannak állítva a gyermekrészelegben. Mivel foglalkozol még?

- Több ízben próbálkoztam festésszel is, de ez kevés sikert hozott. Annál több örömet. A túlnyomó részüket elajándé-

kozom - így öröm, amikor készítem, s amikor átadom.

Más kifejezési lehetőséget nyújt az írás. Pedagógiai témájú írásaimat az Óvodai Nevelés közölte, szépirodalmi tárcáim, novelláim, riportjaim a Nógrád, az Ipoly, a Lámpás és az Evangélikus élet hasábjain láttak napvilágot, írásaimban a mértetekre és a hogyanokra keresek választ. Vallom, hogy az élet megsebezhet, de tovább élhet a jóba, istenbe vetett rendületlen hit! Négy éve vagyok tagja a Balassi Bálint Asztaltársaságnak. Tisztelettel gondolok Kojnok Nándor úrra, aki minden tagot egyformán segített és támogató, biztosítva számunkra a bemutatkozás és továbbfejlődés lehetőségét.

- Felteszem utoljára saját riporteri kérdésségedet. Boldog vagy?

- Igen. Megteremttem magamnak a nyugalmat bajaim közepette is. Pontos napirend szerint élek. Semmit nem siettelek. Minden napra megvan az elfoglaltságom. Nyitott vagyok, szeretem az embereket. Szerelem átadni, amit tudok. Boldog vagyok, ha személyiséggemmel, alkotásaimmal - ha nem is művészi csúcsteljesítmények - valakinek örömet szerezhetek.

(Nagy Jánosné)

EGYLETEK RÉGEN ÉS MOST

1928. február 22-én megalakult Salgótarjánban a Cserhát Vadásztársaság. Az alapítók célkitűzéseikről a következőket mondták ki:

"A társaság által bérelt területeken okszerű vadtenyésztés és rendszeres óvás által fenntartott vadállomány mellett a vadászat sportját törvényszerűen, tisztán szórakozásból üzni."

Ezek a célok összecsenglek az 1927-ben szervezés alatt lévő, majd 1928-ban megalakuló Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács vadhasznosítási és vadvédelmi törekvéseivel.

A salgótarjáni társaság alapító tagjai között ott találjuk a városi, járási hivatalok vezető tisztségviselőit: Zelenka Olló járásbírói elnök. Veres Zoltán járási főszolgabíró, dr. Radetzky István ügyvéd. Szecsey Ernő nyugalmazott járási főszol-

gabíró. Éltes Kamill számvevőszéki tanácsos, Szenczy T. Kálmán m.kir. honvéd százados, Nagy Bertalan acélgári tisztviselő, Billeter Tivadar acélgári tisztviselő, Dimák Ödön m.kir. erdőmérnök, dr. Korbáts Ferenc járási főszolgabíró. Hereit területük Mátraszőlős, Garáb és Nagybárcány térsége volt. A belügyminisztérium 1928. július 24-én hagyta jóvá a társaság alapszabályát. 1945 után Magyarországon a jogi szabályozás elválasztotta a vad tulajdonát a földtulajdontól. Országosan a Magyar Vadászok Országos Szövetsége illetve a mindenkorai szakminisztérium szabályozta a helyi vadásztársaságok tevékenységét. Jelentős változás 1990-ben történt, amikor is megalakult az Országos Magyar Vadászati Védegylet, mely a fővárosi és vidéki vadászok, vadásztársaság-

ok és más vadgazdálkodó szervezetek összefogását, érdekeik védelmét szorgalmazza.

Nógrád megyében az 1980-as évek végén 27 önálló területtel rendelkező és 2 bérkilövő társaság tevékenykedett. E társaságok alakították meg a Nógrád Megyei Vadász Szövetséget, adták ki újból a Nógrádi Vadász c. lapot és szervezték az egyleti életet szolgáló salgótarjáni Nimród klubot. Napjainkban a megyénkben tevékenykedő vadásztársaságok nem könnyű jogi, szakmai, anyagi követelmények között működnek, végzik a vadgazdálkodással, természetvédelemmel, a vadászattal kapcsolatos munkájukat.

(Bódi Györgyné)

GYEREKEKNEK

Védett természeti értékeink

Törökmogyorófa (Romhány)

Romhány község határában, a Lákos-palak-lól délre, a Kastélyka dűlő dombfokán, szántóföldek közepén áll a hatalmas méretű, szép természetű törökmogyorófa. Törzskerülete 2,5 m, koronaátmérője 25 m. magassága 20 m. Ezek a méretek meghaladják fajának átlagát s kora is tekintélyes: 300 év körüli. Általában kétévenként hoz bőséges termést. A termésből nevelt utódok az eddigi tapasztalatok szerint csak cserjék maradtak.

A fa természeti értéke mellett említésre méltó a hozzá fűződő hagyomány is, amely szerint II. Rákóczi Ferenc fejedelem sátra ezen a dombon, a törökmogyorófa alatt állott, innen írogatta 1710. január 22-én a l.ókos völgyében zajló ütközetet, amely "romhányi csata" néven került a történelemkönyvekbe.

Irodalom: Nógrád megye védett természeti értékei. 1989.

(Várkonyi Istvánné)

ÉVFORDULÓ

Benedek Elek író

(Kisbacon 1859. IX. 29 -1929. VIII. 17. Kisbacon)

Újságíró, író, a magyar gyermekirodalom egyik megalapítója és legkiválóbb művelője. Tanulmányait a székelyudvarhelyi kollégiumban és a pesti egyetemen végzi. Tanulmányait félbeszakítva újságíró lesz. 1885-ben kiadja a Székely Tündérország c. mesegyűjteményt. A mesegyűjtőből író lett, szép meséket is írt, ezek tanulságát leginkább a "jótett helyébe jót várj" tanács foglalja össze. 1889-ben Pósa Lajossal megindítja az első irodalmi értékű, hazafias szellemű gyermeklapot, Az Én Újságom-at. 1922 .... Kisbaconba visszaköltözve a Cimbora irányítását vette át. 1929-ben bekövetkezett halála íróasztala mellett találta, s az utolsó mondatával azt üzenté írotársainak, "fő, hogy dolgozzanak".

VERS-VIDÁMSÁG

KÁNYÁDI SÁNDOR

Őszeleji kívánság

A vadludak és a darvak
már az égre ékelődnek;
hosszú őszt a maradóknak,
jó utat az elmenőknek.

A fecskék is készülődnek,
sürgönydróton sorakoznak;
jó utat az elmenőknek,
hosszú őszt a maradóknak.

Az árnyékok vékonyodnak,
a patakok hűvösödnek;
hosszú őszt a maradóknak,
jó utat az elmenőknek.

Gyapjasodnak a kis őzek,
vöröslík a lenyugvó nap;
jó utat az elmenőknek,
hosszú őszt a maradónak.

MOSOLYGÓ MÚLT

NYILVÁNVALÓ TÉVEDÉS

Molnár Ferenc, A Pál utcai fiúk írója, törzskávéházában épp a reggeli újságokat olvasta egy kávé mellett, amikor valaki nyitott tenyérral jókorát rácsapott a vállára. - Nahát, öregem! Te még élsz? Ezer éve nem láttalak ...

Az író felnézett az újságból, és egy vadidegen, bozontos szakállú arcot látott maga előtt.

- Maga kicsoda? - kérdezte mérgesen.

A bozontos elcsodálkozott.

- Hogyhogy nem ismersz meg? Hiszen húrom évig egy padban ültünk az iskolában!

Mire az író:

- Itt valami tévedés lesz, kérem. Én semmiféle nagy szakállú gyerekkel nem jártam iskolába.

ÚJ KÖNYV

Székely István: Penny lovasiskola

"Penny kiskönyvtár" új sorozat első tagja ez a könyv. A lovaglás alapjairól szól. A kötetből lovagolni tanulni ugyan nem lehet, de a gyakorlati tudást sokkal hamarabb és színvonalasabban tudjátok elsajátítani, ha tisztában vagytok az elmélettel is. Az alapvető tudnivalókon keresztül úgy juthattok el az ugratás alapjaihoz, hogy közben komoly elméleti tudásra tesztek szert a lóval, idomítással, istállózással, takarmányozással, valamint olyan dolgokkal kapcsolatban, melyek ismerete elengedhetetlenül fontos egy lovasember számára.

(Füzesi Istvánné)

HIR

Gyermekkönyvtárunk 1993-ban "Legkedvesebb olvasmányélményem" címmel rajzpályázatot hirdetett. A díjazott pályamunkák közül Kalányos Zoltán-Rácz Géza, Lukács Zoltán, Dósa Zsanett, Monostori Kitty munkái, akik az Arany János Általános Iskola és Szakiskola tanulói, rajzsakköri tagok, szakkörvezető Orosz István tanár. Továbbá Huszár László-Koós Norbert munkája, akik a Kodály Zoltán Általános Iskola tanulói.

A gyerekek munkái hozzájárulnak a gyermekkönyvtár környezetének szebbé tételéhez, melyet köszönünk.

Találós kérdések

- Mije van a víztől félő embereknek? Víziszonya.

És az étvágytalan embereknek íziszonya.

- Mi történik, ha egy mormota melankóliába esik?

JAZZKÉPTÁR

JAN GARBAREK (Szaxofon)

A "legjobb" pillanatban érkezik a jazz világába. A norvég fiatalember John Coltrónát hallgat rádión, s oly nagy hatással van rá, hogy minden iskolai segítség nélkül megtanul szaxofonozni.

Ez két szempontból is fontos. Egyrészt távoli mesteréül a korszak legnagyobbját választotta, másrészt viszonylagos zenei elszigeteltsége megmentette őt a jazz világában éppen tomboló kiúttalanságtól. Szinte azonnal megtalálja saját hangját, amely jócskán táplálkozik hazája népzenei hagyományából.

Stílusát, sajátosan visszafogott érzelmvilágát ma már tipikusan skandináv jazznek hívjuk, de ha pusztán csak technikáját, kompozíciós készségét figyeljük, bátran kijelenthetjük, hogy a jazz legszebb hagyományait sikerült megőriznie és magas szinten újraformálnia.

Különböző együtteseivel "új vonalat", szinte iskolát teremt. Felvételeinek hatására a hetvenes évek közepétől egyre több muzsikuspályázó: egymás mellé helyezik a jeges hatást keltő szaxofonvonalakat és az egzotikus tropikus ritmusokat. Ez a vonulat valóban a jazz megújulását hozza magával: mind több olyan mű születik, ami szervesen használja fel a legkülönbözőbb etnikai zenéket, s ezzel egy igazi - már nem másolós - európai jazz-hangot teremtenek meg. Ebben a folyamatban Jan Garbarek-nek elvülhetetlen érdemei vannak, részben ennek is köszönhető a kritikák megítélésétől független jelentős közönségsikere.

(Holtai Gábor)

OLVASÓTÁBORAINK

A Balassi Bálint Könyvtár az idén két olvasótábort szervezett a következő intézmények, szervezetek anyagi és erkölcsi segítségével: CSEMADOK Füleki Területi Választmánya, Ifjúsági Közösségeket Támogató Alapítvány, Központi Ifjúsági Alap, Losonc, Füleki és Vidéke Alapítvány, Magyar Garabonciás Szövetség, "Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért" Alapítvány, Magyarországi Szlovákok Szövetsége, Művelődési és Közoktatási Minisztérium Etnikai és Nemzeti Kisebbségi Főosztálya, Nógrád Ifjúságáért Alapítvány, Nógrád Megyei Közgyűlés Hivatala, Nógrádi Mecénás Alapítvány, Nyitott Társadalom Alapítvány, Országos Idegennyelvű Könyvtár, Pro Szlovákia. A Szlovákiában élő, 13-14 éves magyar nemzetiségű gyerekek olvasótáborának július 4-16 között Salgótarjánban, a Lórántffy Zsuzsanna Leánykollégiumban adtunk otthont.

A résztvevő 48 gyermeknek lehetőséget kínáltunk kommunikációs készségeik fejlesztésére, Magyarország nyelvi, irodalmi és történelmi értékeinek, valamint szűkebb-tágabb környezetük (Palóccország) kulturális, néprajzi hagyományainak megismerésére is.

A Nógrád megyében élő 13-14 éves szlovák nemzetiségű gyerekek olvasótáborára - hagyományainknak megfelelően - a szlovákiai Tuháron július 11-23. közöli került sor.

A résztvevő 44 gyermeknek szlovák szóincse gyarapítására, a szlovákiai gyermekirodalom jeles képviselőinek, valamint a szlovákiai folklór és népi hagyományok megismerésére adtunk alkalmat.

Olvasótábori hagyományainkat a jövőben is éltetni kívánjuk. Reméljük, lesz rá lehetőségünk.

(Gyetzainé Szorcsik Angéla)

ZENÉS PÉNTEK ESTÉK

Szeptember 9-én 18 órától

"KOJAK"

KEITH JARRETT

MY SONG

Szeptember 23-án 18 órától

"KOJAK"

MILES DAVIS

IN A SILENT WAY

+ MÉG VALAMI MÁS

KÖNYVTÁRI HÍREK

Szeptember 27-én 15 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtára és egyéni gyűjtők anyagából

KOSSUTH LAJOS ÉRMEKEN ÉS PÉNZEKEN

címmel kiállítás nyílik könyvtárunk emeleti csarnokában.

A kiállítás október 15-ig tekinthető meg a könyvtár nyitvatartási ideje alatt.

A Balassi Bálint Asztaltársaság képzőművész tagjainak kiállítása tekinthető meg a könyvtár emeleti csarnokában augusztus 29-től szeptember 23-ig.

Könyvtárunk 1994/1995. évadban bérletes kamaraszínház! előadás-sorozatot szervez. Bővebb felvilágosítás, bérletek vásárlása szeptember közepétől a könyvtárban.